

1. ԺԸ

ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ

ԱՏՈՄ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ-ՍԻԱՄԱՆԹՈ

891.99

U-47

6 NOV 2011

30 JUL 2013

55009/11

891.99
U-47

ՄՈՒՐԻ ՄԵՍՐՈՊ

ԱՏՈՍ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ-ՍԻԱՄԱՆԹՕ

ԿՈՎԿԱՍՏԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ 1913 ԹԻՖԼԻՍ

3661-82

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

○○○○○

Դիւցագնօրէն, Ա. Տպագր. սպառած 1902 Փարիզ
Հայորդիները, Ա. Տպագր., Ա. Շարք, սպառած 1905 Ժընևի
Հայորդիները, Ա. Տպագր., Բ. Շարք, սպառած 1906 Ժընևի
Հոգեվարժի եւ Յոյսի ջանքեր, Ա. Տպագր., սպառած 1907 Փարիզ
Հայորդիները, Ա. Տպագր., Գ. Շարք, սպառած 1908 Փարիզ
Հայորդիները, Բ. Տպագր., Ա. եւ Բ. Շարք, 1908 Կ. Պոլիս
Կարմիր լուրեր բարեկամես 1909 Կ. Պոլիս
Հայրենի Հրաւեր 1910 Պոստոն
The song of the knight 1912 Կ. Պոլիս
Սուրբ Մեսրոպ 1913. Կ. Պոլիս, Բ. Տպագր. 1913 Թիֆլիս

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ, ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

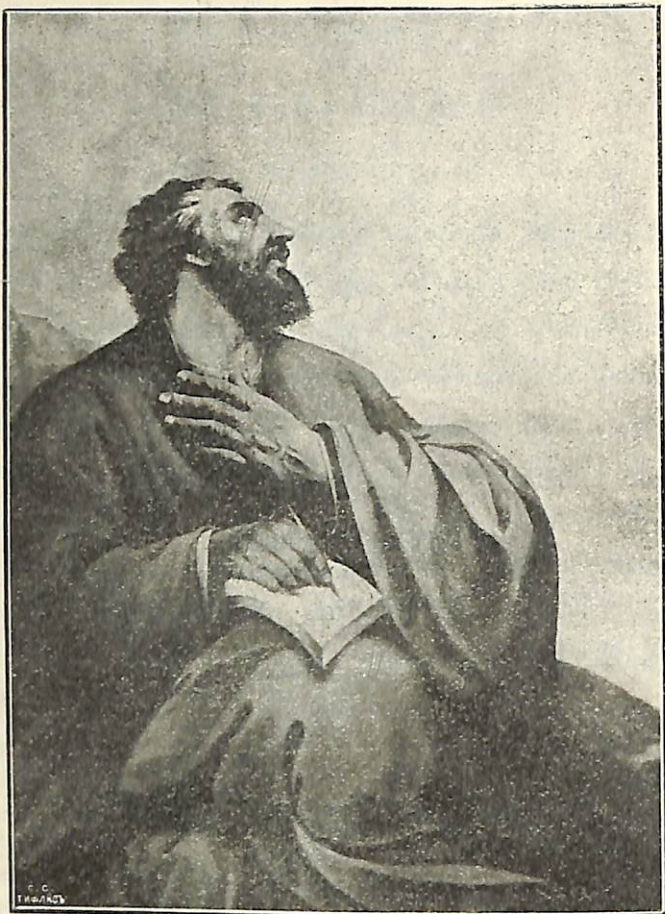
(Ուր ամփոփուած են Բ. Տպագրութեամբ եւ յաւելուածներով)

ԳԻՒՅԱԶՆՈՐԷՆ, ՀՈԳԵՎԱՐՔԻ ՆԻ ՅՈՅՍԻ ԶԱՀԵՐ,

ԿԱՐՄԻՐ ԼՈՒՐԵՐ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՐԱՒԷՐ

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Ն. ԱՂԱՆԵԱՆԻ
ԹԻՓԼԻՍ, ՊՈԼԻՅ. № 7.

ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ

ՀԱՆԱԶԵԼ ԶԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶԽՐԱՏ,
ԻՄԱՆԱԼ ԶԲԱՆՍ ՀԱՆՃԱՐՈՅ

(Անդրանիկ պարբերութիւնը Ս. Մեսրոպէն գրուած հայ գրեւով)

ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ

ՆԵՐՔՈՂԱԿԱՆ

ՕՇԱԿԱՆԻ ամենասուրբ գերեզման,
Հանճարի հող՝ ուրկէց այսօր,
Տասնեւհինգ մրրիկեան դարերու,
Պատմութիւն մը պերճաշուք,
Արեւելքէն Արեւմուտք, երկու Հայքն բովանդակ,
Դէպի զԲեզ, ազատօրէն աղօթելու կը շարժէ...

ՕՇԱԿԱՆԻ անհոն մեռեալ,
Դուն բիւրաւոր ճիւղերով,

Ոսկեհոս զետ զիտութեան,
Մտքի Փրկիչ, յոյսի Հսկայ, կեանքի Կեդրոն,
Դուն անվախճան փոշիացեալ,
Դուն ջահերու անմարելի շտեմարան,
Ուրկէջ ուղեղս, մանկութեանս օրերուն,
Ես՝ աղքատօրէն եկայ վառել....

ՕՇԱԿԱՆԻ վսեմական վարդապետ,
Դուն վեհիմաստ վանական և Աստծոյ բաժակ,
Դուն Յիսուսի բազմաբուրեան պատմութեան,
Խօսքի աղբիւր, բանի բարձունք,
Կարողութեանց անվերջ կատար,
Դուն իմաստի աւազան և աղօթքի կապոյտ անձրև
Ափ մը հողէդ, ամբողջ երկինք մը դեռ կը բուրէ...

ՕՇԱԿԱՆԻ Դուն անկորուստ կրօնական,
Անապատին մէջ մխրճուող ճգնաւոր,
Դուն անբասիր և մեհեանական մենակեաց,
Խունկի անտառ, կնդրուկներով բուրաստան,
Քրիստոսի ազնիւ խօսքին դուն տիրական տա-
ՆԷ կռանիդեայ ուղղափառ սին, [բաժիչ
Եւ մտքի գմբէթ և հոգիի անծայրածիր հորիզոն,
Դուն շնորհքի աշնանային շատրուան,
Քու հաւատքէդ՝ հաւատացեալ՝ ես ալ լացի....

ՕՇԱԿԱՆԻ մէջ անմահօրէն մահացեալ,
Անճառելի և անդրանիկ դաստիարակ,
Ես՝ երազային երախայ մը վեցամեայ,
Այբբենարանդ ի ձեռին, անմեղօրէն զայն հեգեղով
Առաջին խաչը, ճակատէս սրախ,

Հաւատա՛ ինձ, իմ հայրհօրիւն...
 Պատկերիդ դէմ է որ հաներ եմ...
 Եւ լսէ այսօր, թոթովախօս ծաղկոցի
 Շուշան-մարմին. մանուկներէն՝
 Մինչեւ ծերերն հողաբոյր,
 Քու Սուրբ անունդ կ'օրհներգեն...:

ՕՇԱԿԱՆԻ հանճարանիստ հողակոյտ,
 Եկեղեցւոյ խորանին քով անշուքօրէն մրափող՝
 Եւ Եհովայի պատգամախօս մեծ Մատեանին
 Դուն սրբագիր թարգմանիչ,
 Ոսկեղարու ադամանդեայ բանալի,
 Դուն հայ դպրութեանց անշրջանակ լուսամուտ
 Դուն լեզուի կաճառ, գեղեցկութեան իջեւան,
 Դուն ճեմարան մարմարային մտածումի,

Ներէ որ քու աշակերտդ այս արբեցեալ,
 Տասնեւհինգ դարեր յետոյ զքեզ պաշտէ...:

ՕՇԱԿԱՆԷՆ մեղի հսկող Մտքի Աստուած,
 Դուն հասողութեան հիմնաքար,
 Աստղերէն մեզ լոյս լեցնող ոսկեհասակ աշտարակ,
 Ուր մեր ուղեղը մեզ կը ժպտի...
 Դուն մտածման ծարաւներու արծաթեայ ծով,
 Դուն Տարօնածին հսկայ Մովսէս,
 Դուն անհպելի մատենագիր մայր-բարբառի,
 Թո՛ղ իմ գանկս, վերջալոյսիս,
 Քնարիս հետ, մոխիրովս առցուն,
 Յուղարկաւորներս՝ խնկատուփի մը փոխարէն
 Հողակոյտիդ վրայ վառեն...:

ՍՈՒՐԲԻՆ ԱՂՕԹՔԸ

«ԼՈՅՍ ՏՈՒՐ ինծի, Աստուած անհերքելի
Տիեզերքի անմեկնելի ճարտարապետ,
Ճակատագրի և ճանաչման ստեղծիչ,
Շունչի մրրիկ, կեդրոնական կարողութիւն,
Սուրբ Սեղանիդ սարկաւազն Մեսրոպ՝
Իր մշուշապատ մեծ երազին՝
Քու ձեռքերէդ յստակութիւն կ'աղերսէ....

«ՕԳՆԷ՝ ԻՆՍԻ, մեծապարզեւ իմաստութիւն,
Ես՝ անցուպ հովիւ մեծ քարոզիդ,
Ես՝ եղկելի մահկանացու, ես տժգոյն տնտես՝
Հայկազնեան ահեղ ցեղին....

Ես՝ տգէտ դպիր և անփաւեր վարդապետ,
 Ես՝ անծածան դրօշ հաւատացեալ ամբոխներուդ,
 Ես՝ անօժիտ վերձանող և անանձրեւ այգեպան,
 Ես՝ կոյր աղբիւր և կորաքամակ ճանապարհորդ
 Ես՝ անարժան օրհնաբան անվերջ փառքիդ,
 Իմ անդպիր հօտիս համար լնյս կ'աղերսեմ....

«ՕԳՆԷ՝ ԻՆՄԻ, Աստուած բիւրեղ...»

Ես՝ ողորմելի որոնիչ և անհետեանք խուղարկու,
 Ես անքանքար քննիչ և անբերրի հիւլէ,
 Ես անաստիճան ճգնաւոր և անթուիչ հռետոր [բուն
 Դառնաժպիտ թափառական և աշակերտ անբանե-
 ւրազատես մոլորեալ և անտաղանդ անրջող,
 Ես սահմանափակ պատուհան և փակեալ դուռ.
 Ես՝ իմ հոգիիս հանդէպ փշրող երկնթ ալիք,

Ես գերեզմանի պահապան և մեռելոց հաշուակալ,
 Ես հրեղէն հացիդ կարծա ցորենաքաղ...
 Ես աներգիք գիշերող և անսափոր ծարաւի,
 Ես մենաւոր մշակ տատասկներու մէջ կորուսեալ
 Ես անճառագայթ աղջամուղջ. ես անլար քնար,
 Դեռ անբարբառ հայկազնեաց հոգիին՝
 Բացատրութեան Բանալի մը կ'աղերսեմ...

«ՕԳՆԷ՝ ԻՆՄԻ, Տարրերու հայր,

Ես աչք աղօտ և տեսողութիւն անթափանց,
 Ունայնամիտ ունկնդիր և չարալուր ականջ,
 Աններդաշնակ երաժիշտ և մեղկաձայն երգիչ...:
 Ես անհողագործ դաշտօրայ, շտեմարան թափուր,
 Սեղանասպաս անհաց և ցամաքեալ գինեբաշխ,
 Ես՝ անկոչ հրաւիրեալ Յիսուսական հարսանիքին,

Ես անձէթ լուսարար և անմատեան մտածող,
Եւ անգորով զգուիչ և սիրազուրկ սիրահար,
Ես անհրապոյր քարոզիչ և քարկոծեալ քրիստոնեայ
Օժիտաբեր աղքատ և անուսկի հարուստ...

Ես անհամբոյր շրթունք և հոգեզուրկ հեծեծող
Ես սիրտ անսէր և կուսութիւն անկատար,
Ես անբեւեռ քալող և երերուն ուղեւոր...

Քու փրկութեան փարոսներէդ կաթիլ մը լոյս
[տո՛ւր ինծի...

Եւ երկնային դուռներուդ հետ հոգեկան
Կեանքին դռները դրախտին պէս թող բացուին....

«ՕԳՆԷ՛ ԻՆՄԻ, անիծիր Աստուած...

Ես անկարկաջ առուակ և խաբանեալ ջրվէժ...

Ես ուսուցիչ անուս և վարանեալ վարդապետ,

Ես՝ դպրութեանց դեռ անպսակ տնօրէն,
Ես՝ խղճերու հանդէպ ինկոդ վալազոյր...
Ես որմ մթաշէն, գեհնական բանտարկեալ,
Ես շիւղ կորուսեալ, հունտ անպարզեւ...
Մացառապատ կածան, օձապտոյտ գետնուղի...
Ես անհիւրընկալ օթեան և անբազմոց մահամբրձ...
Լապտերիդ լոյսը մի մերժեր ինձ....

ՕԳՆԷ՛ ԻՆՄԻ, համագումար Սկզբունք,
Մկրտութեան ես անմիւռոն աւազան,
Ես ալօթքի կիսակործան գաւիթ
Ես արօրազուրկ հողագործ, անգերանդի հնձող,
Ես անբոյր օձանող և դառնահամ իւղ,
Ես անբալասան բժիշկ և անբեհեղ վիրակապ,
Ես՝ կոտրած կանթեղ և պապակեալ պատրոյգ,

3661-82

Ես հողմակոծ անտառ և արտասուլթոր ուռենի...
 Ես անտաշ ատաղձ և բորբոսեալ գերան,
 Ես հողաշէն բուրվառ և անծխելի խուռնկ,
 Ես անողկոյզ որթատունկ և վարակեալ վարսակ,
 Ես անճշմարիտ ճակատ և անուղիղ ձեռք,
 Ես անկարող կարգաւոր և աննշխար քահանայ
 Ես մենութեանս մէջ մխացող անկարաւան
 Այցելութիւն տուր ինծի...: [անապատ

«ՕԳՆԷ՛ ԻՆՄԻ, ի՞նչ անբաղդատ Օրէնք,
 Ես վարանոտ մարդ և յուսահատ անձ...
 Ես ահաբեկ անհատ և շուարած շնչաւոր,
 Ես տարակոյսին մէջ տատանող հողմահալած,
 Անխելի աղաղակ և անարձագանգ շեփոր...
 Ես գոս տերեւ՝ աշուններէն վա՛ր ինկող...»

Ես չորացեալ ճիւղ և անհոտաւէտ վարդենի,
 Ես՝ ուշիմութեան ուրուական,
 Ես՝ կարճիմաստ իմացական և խոնարհած խելք,
 Եկեղեցիիդ կամարներուն տակ հեծեծող՝
 Քրիստոնեայ ժողովուրդիդ դէմ յանդիման
 Ես՝ Աստուածաշունչ մեծ Մատեանիդ՝
 Օտարալեզու ընթերցող և անհարազատ թարգ-
 [մանիչ...:

«ՕԳՆԷ՛ ԻՆՄԻ, անծայրածիր Ծանօթութիւն,
 Գերազօր Տէր, անհուն հնարիչ,
 Լոյսի զենիթ, անկնճիռ իմաստ,
 Զուր երկնային, անանջրպետ հողի,
 Անհաշիւ բաշխող, երազներու սահանք,
 Ճանաչումի քու ծածկոցդ լուսեղէն»

Իմ կործանեալ ուսիս վրան թող ծածանի,
Եւ՝ հսկումներու, հեծեծանքի, աղօթքներու
Այս իրիկուան, քառասներորդ գիշերին՝
Աստուած անյեղի, Աստուած անափունք,
Արարչագործ ձեռքդ իմ ուղեղիս երկարէ,
Հոն իմ գիւտս խմորելու....

ՏԵՍԻԼՔԸ

Ո՛վ ՀՐԱՇԱԼԻՔ, ո՛վ հաւատքի աննիւթական հուր,
Ո՛վ զարմանագործ զօրութիւն,
Ո՛վ բոցեղէն բժժանք, ո՛վ անլոյծ խորհուրդ,
Ահաւասիկ Քերովբէ մը՝ մրափին մէջ Մեսրոպին,
Իր աջ ձեռքովն լուսագիծ՝
Ակնթարթ մը՝ մենաստանին որմին վրայ,
Հայկազնեան Այբբենարանը տառագրեց...:
Յանկարծ՝ Սուրբը, մեծ Տեսիլքէն ցնորաշարժ՝
Մեռեալի մը պէս ընդոստ ոտքի,
Փետուր գրիչն և տախտակն ի ձեռին,
Հրաշքին տակ արտասուելով,
Որմին առջև անհունօրէն ծնրադրեց....

ԳԻՒՏԻՆ ՓԱՌՔԸ

ՄԵՍՐՈՂ, հայ դարերուն զիմաց կեցող՝
Դուն աղամանդեայ ապառաժ,
Դուն մանուկներու մերկ ուղեղէն
Մինչև հանճարը ցոլբեր ցանող,
Գիտակցութեանց անգի՛ւտ փարոս...
Դուն որուն կոփիւնը կռանին,
Ժամերուն պէս, ըռպէին հետ անդադար,
Իմացական թանգարանին արձանները մեզ կը
[ձուլէ...

Դուն աննինջ հսկող, դուն տիտանեան Տեսանող,
Դուն օրօրօցէն մինչ գերեզման,
Մեր մէն մի խօսքին մէն մի շունչին,
Գեղեցկաձայն բացատրիչ...

Դուն բարբառի արարիչ, Բանի իշխան,
 Դուն անբաւ բաւիղ տեղութեան,
 Դուն գոյացութեան արգաւանդ հայր,
 Դուն լոյսի անիւ, դուն հաւատքի հրաւէր,
 Դուն հայրենի հողին վրայ մըրկին պէս բարձրացող
 Անտառ անհուն, անտառ սրտի,
 Որուն մէն մի հաստատաբուն ծառերն հսկայ,
 Մէկ մէկ քնար, մէկ մէկ փանդիւ են մեր շունչին...
 Մէկ մէկ շեփոր մեր հագագին ռազմական,
 Մէկ մէկ պատնէշ ճակատազրի պատուհասին...
 Դուն անվատնելի ցորեանի դաշտ, դուն ձրի հաց,
 Դուն հունձք հարուստ, և դուն հնծան հրաշէկ,
 Դուն արբեցութեանց և գինիի աւազան,
 Որուն մէջ էս ալ ոսկի սափորս եմ մխրճեր...
 Արեւներու ծարաւէս խենթ...

ԴՈՒՆ մեծաթափանց նայուածքներով առաքեալ,
 Դուն էիր որ զքեզ երգող ցեղդ այսօրուան,
 Հելլէններէն և հանճարեղ և հրավառ
 Ու աշխարհակալ մեծ Հռովմի որդիներէն,
 Ու հրապաշտ Պարսիկներէն դրացի,
 Մայր-բարբառիդ հիմնաքարովն յակինդ,
 Հայկազունեաց մեր շառաւիղն ազատեցիր...
 Դուն երկրորդ Աստուած,
 Եւ մտածման Դուն առաջին արարիչ...
 Դուն բեղուն բարիք, սրտի աղբիւր,
 Գոյներու գանձ, զթութեանց գահ,
 Դուն թռչող դարերն մէկգմէկու կամարող՝
 Կամուրջ անգիծ, ուրկէց ցեղդ միլիօններով՝
 Կամ պերճօրէն կամ վատաբար...
 Կեանքէն ի մահ, կուգայ կ'անցնի...:

ԴՈՒՆ, ՀԵՐԼԵՆՆԵՐԷՆ հռչակուած,
 Մեծատիտղոս Ակումիդ,
 Ո՛վ մենակեաց, ո՛վ Մագիստրոս, ահաւասիկ,
 Երկու Հայքերն «Ովսաննայ քեզ» կը գոռան...
 Եւ ովսաննայ Վաղարշապատի Հայրապետին՝
 Սահակ Պարթև զուգակշիռ արբանեակիդ,
 Եւ Վռամշապուհ Արքային,
 Որովհետեւ քու մեծ գիւտիդ զօրավիդ,
 Մէկն իր Խաչին, միւսն իր Սուրին համազօր
 Քու քայլերուդ հետ՝ քալելով՝
 Արարատեան արշալոյսին,
 Դպրութեանց դուռը մեզ բացին....

Ա՛յ ամբողջ արիւնը Քու ուղեղիդ,
 Ի՛նչ տենդերէ որպիսի տենդ,

Եւ սարսուռներէ ի՛նչ սարսուռ,
 Ի՛նչ գեհենական գալարումէ գալարում,
 Եւ վարանքէ վարանք և վարկածէ ի վարկած,
 Եւ ծովային ծփանքներէ ի ծփանք,
 Այլակերպիչ նժարէ մը ուրիշ նժար,
 Եւ կշիռէ ի կշիռ, զքեզ տարաւ...
 Ու մէն մի հիւլէն քու հոգիիդ,
 Մէն մի ճաճանչըն քու աչքերուդ,
 Մէն մի կաթիլը քու հանճարիդ կայծերուն,
 Հողմային հեւքդ, և խօլ թափը թռիչներուդ,
 Աղօթքներուդ յորձանքներն հրեղէն,
 Քառասուն օր՝ տիւ և գիշեր,
 Մենութեանդ մէջ, մեռեալի մը պէս մենաւոր,
 Զքեզ՝ դէպի Տեսիլքդ տարին....

ԵՒ անուրջին մէջ ծնանող ծաղկի ծիլէն,
Ու բողբոջէն դեռ անբոյս,
Դուն մարող լոյսէն, դուն տեսլական ստուերէն,
Անգոյն գծէն, և երազի վսեմ վարդէն,
Դուն ոլորտէն, անձայն շեշտէն, անգոյն բառէն,
Դուն ծածանող և անարմատ ծուլններէն,
Դաշնակութեանց Ալփափետան ստեղծեցիր...
Եւ Զորրորդ դարու Ոսկի Սեմէն,
Մինչեւ մեր օրը, մեր արիւնոժը մթին՝
Ահաւասիկ Հայ Հանճարը բազմալար,
Քու ձեւերուդ մէջ կը ձուլուի...

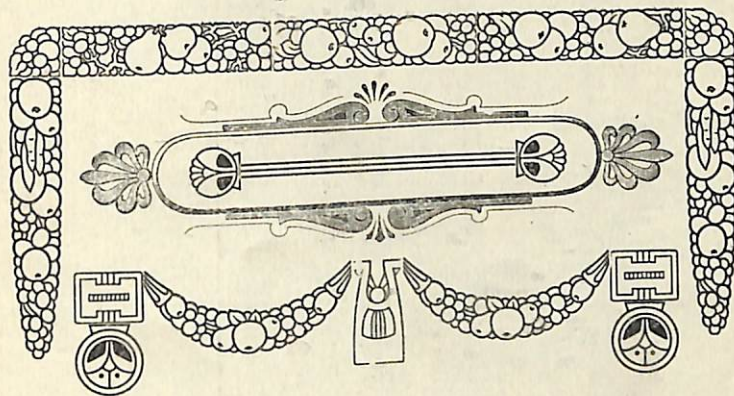
ՈՎ անլուծելի առեղծուած,
ՈՎ ջղերո՛ւ կայծակէ խուրձ,
Արեան հնոց, անուրջներու անբիծ ծաւալ,

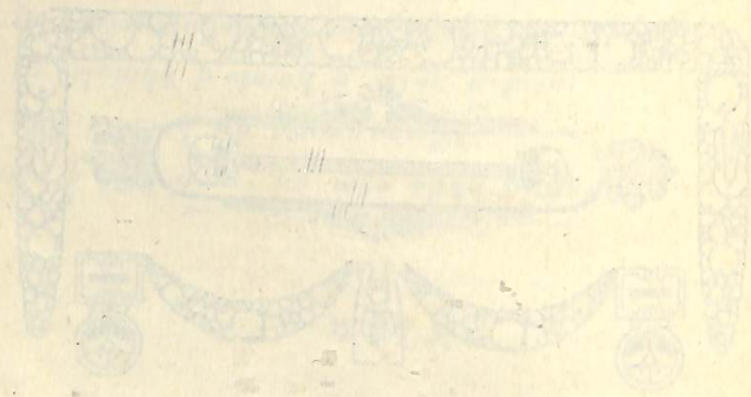
ՈՎ զարմանալի և տեւական զգայախաբ,
Քնարական ահեղաբիբ քիմեռատես,
Դուն Աստուածագիծ ծիածան...
Հաշտութեան հուրը մեզ բերող,
Դուն տարակոյսին և տարտամին տիրապետ,
Դուն տարօրինակ և տարագիծ գմբէթ...
Դուն մեծ կրքերու կրօնաւոր,
Այր Աստուծոյ, մտքի եղբայր, քնարի քոյր,
Քու բաժակէդ թոյլ տուր որ ես ալ ըմպեմ...:

ԵՒ այսօր, քու սրբութեամբդ սնած՝
Ես ապաժաման քնարահար,
Եւ անվճար ու անարժան երախտագէտ,
Ես՝ քու ցեղիդ հոգիին՝ հայելին բեզկը բերեմ...
Աչքերուս մէջ անոր աչքէն հուր առի...

Ու իմ խօսքերս անոր սրտէն եմ քաղեր,
Եւ ինչ որ կարդաս ճակտիս վրան,
Ինչ որ կարդաս ժպիտիս մէջ,
Անոր Յոյսնմբ եմ ես գրած...
Եւ թոյլ տուր այսօր, ով Մեսրոպ,
Որ՝ Հայոց հողէն մինչեւ աստղերը հասնող,
Քու ոսկիէ սանդուխէդ վեր բարձրանամ,
Եւ հաստատաքայլ, աստիճանէ աստիճան
Ու պսակէ ի պսակ և լոյսէ ի լոյս,
Իբր զաւակ մը մտածումիդ,
Ես ի բեզ գամ, իմ այս երգս երգելու....

ՎԵՐՋ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0362768

55000/11

ՊԱՇՏՆԱՆ՝ ԹԻՒ 30
ՎԵԼԵԱՄԻՆՈՎՍԿԱՆ ԳԻՆՆ Է 20 Կ.
Ն.ՄԱՏԻՆԵԱՆ ԹԻՖԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ԱՂԱՆԵԱՆ
1913 ԹԻՖԼԻՍ